

JAKUB BIELAMOWICZ

CZECHY U PROGU WYBORÓW PARLAMENTARNYCH 2025

INSTYTUT NOWEJ EUROPY 2025

O NAS

Instytut Nowej Europy jest ośrodkiem badawczym (think tankiem) prowadzącym działalność analityczną w zakresie polityki międzynarodowej, gospodarki, bezpieczeństwa oraz nowych technologii, ze szczególnym uwzględnieniem procesu integracji europejskiej i roli Polski w tym procesie.

Misją Instytutu jest tworzenie merytorycznych podstaw i animowanie dyskusji o przyszłości Europy w zmieniającym się łańdźwie światowym oraz globalnym wyścigu technologicznym; wzmocnienie i usprawnianie instytucji krajowych oraz unijnych; a także oddziaływanie na kształt i kierunek polskiej polityki europejskiej i zagranicznej. Nieodłącznym elementem tej misji jest podnoszenie świadomości społecznej o procesach zachodzących w integrującej się Europie.

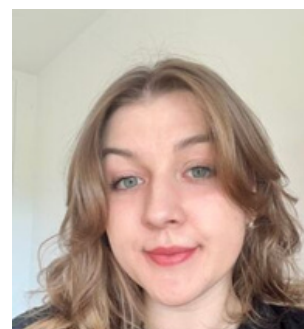
INE realizuje swoją misję poprzez kreowanie nowych rozwiązań dla polityk publicznych, tworzenie platformy wymiany myśli dla naukowców, publicystów i komentatorów, a także zwiększanie dostępu społeczeństwa do wiedzy eksperckiej.

Publikujemy raporty, pogłębione analizy eksperckie, jak również komentarze bieżące. Tworzymy centra kompetencji oraz programy analityczno-badawcze (Europa, Indo-Pacyfik, Bezpieczeństwo, Trójomorze). Współpracujemy z polskimi i zagranicznymi ośrodkami eksperckimi.

AUTOR

Jakub Bielamowicz - Absolwent prawa UJ i handlu zagranicznego SGH. Studiował także na Uniwersytecie Wiedeńskim. Odbił staże parlamentarne (Parlament Europejski, Kongres USA) i dyplomatyczne (Stałe Przedstawicielstwo RP przy ONZ w Wiedniu, Konsulat USA w Krakowie). W latach 2016-2019 pracował w Ambasadzie Szwajcarii w Polsce jako asystent ambasadora ds. politycznych i ekonomicznych. W INE zajmuje się Europą Środkową i Bałkanami.

WSPÓŁPRACA

Aleksandra Bida - Absolwentka europeistyki-integracji europejskiej na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestniczka międzynarodowych konferencji poświęconych polityce młodzieżowej. Do głównych obszarów jej zainteresowań badawczych należy problematyka Unii Europejskiej, a w szczególności polityka informacyjna i młodzieżowa UE oraz kwestie związane z reprezentacją Polaków w strukturach unijnych.

Redakcja i korekta: Ernest Szymala

Projekt graficzny: Zespół INE

Grafiki: Canva

© Copyright by Institute of New Europe

SPIS TREŚCI

- 1. Wprowadzenie: Kontekst polityczny wyborów parlamentarnych w Czechach w 2025 roku - str. 5**
- 2. Przegląd czeskiego systemu politycznego - str. 6**
- 3. Podsumowanie wyborów parlamentarnych w 2021 roku - str. 9**
- 4. Kluczowe wydarzenia polityczne i legislacyjne (2022–2025) - str. 10**
- 5. Aktualna sytuacja: sondaże i nastroje wyborców - str. 12**
- 6. Konsekwencje wyjścia Partii Piratów z koalicji rządowej - str. 13**
- 7. Przegląd kluczowych partii politycznych i koalicji startujących w wyborach parlamentarnych w Czechach w 2025 roku - str. 14**
- 8. Wpływ czynników zewnętrznych - str. 20**
- 9. Wnioski - str. 22**
- 10. Bibliografia - str. 24**

Jakub Bielamowicz Współpraca: Aleksandra Bida

RAPORT W PIGUŁCE

Wybory parlamentarne w Czechach, zaplanowane na 3–4 października 2025 roku, odbędą się w atmosferze rosnącej presji gospodarczej, napięć geopolitycznych i głębokiej polaryzacji politycznej. Główne partie polityczne rywalizują o władzę w warunkach niezadowolenia społecznego z powodu wysokiej inflacji, kosztów życia, kontrowersji wokół Zielonego Ładu oraz różnic w podejściu do wojny w Ukrainie. Choć sondaże wskazują na wyraźne prowadzenie opozycyjnego ruchu ANO pod przywództwem byłego premiera Andreja Babiša, to scena polityczna pozostaje rozdrobniona, a znaczna część elektoratu deklaruje otwartość na nowe ugrupowania.

Czeski system polityczny opiera się na proporcjonalnej ordynacji wyborczej do 200-osobowej Izby Poselskiej, przy obowiązujących progach 5% dla partii i 8–11% dla koalicji. Reforma z 2021 roku poprawiła proporcjonalność przydziału mandatów, ale nie usunęła ryzyka strukturalnych dla mniejszych ugrupowań. W przededniu kampanii wyborczej zarysowały się istotne przesunięcia w dynamice partyjnej: wyjście Partii Piratów z rządu, sukcesy nowych formacji protestu (Stačilo!, Motoristé sobě), a także konsolidacja radykalnej prawicy wokół SPD.

Wśród głównych sił politycznych:

- ANO 2011 prowadzi kampanię opartą na przekazie gospodarczym i narodowym, z dystansem wobec obecnego kursu unijnego, pozostając jednak poniżej progu radykalizmu SPD.
- Koalicja SPOLU (ODS, KDU-ČSL, TOP 09) akcentuje odpowiedzialność, doświadczenie rządowe i proeuropejską tożsamość, lecz mierzy się z trudnościami komunikacyjnymi oraz kolejnymi skandalami.
- STAN i Piratów cechuje poszukiwanie nowej tożsamości po rozpadzie koalicji PirSTAN i słabych wynikach w 2024 roku.
- SPD i Stačilo! starają się zagospodarować elektorat protestu po obu stronach spektrum ideologicznego, z silną obecnością tematów suwerennościowych, antyimigracyjnych i prorosyjskich.
- Přísaha i Motoristé sobě testują potencjał jednowymiarowych narracji (antykorupcyjnej i antyklimatecznej).

Wybory w 2025 roku będą de facto referendum nad bilansem rządów centroprawicy, ale także testem odporności czeskiej demokracji na populizm, dezinformację i naciski zewnętrzne. Potencjalne konfiguracje rządowe obejmują zarówno powrót ANO do władzy z tolerancją SPD i współpracą z SOCDEM, jak i mniej prawdopodobne przedłużenie rządów SPOLU-STAN przy wsparciu Piratów i Zielonych. Ostateczny wynik zależeć będzie od mobilizacji wahającego się elektoratu, skuteczności strategii kampanijnych oraz zdolności partii do tworzenia spójnych i stabilnych koalicji.

W szerszym wymiarze wybory w Czechach mogą mieć wpływ na układ sił w Europie Środkowej, relacje w ramach Grupy Wyszehradzkiej i stanowisko Czech wobec kluczowych wyzwań dla Unii Europejskiej, w tym transformacji energetycznej, bezpieczeństwa regionalnego i przyszłości integracji politycznej.

1. WPROWADZENIE: KONTEKST POLITYCZNY WYBORÓW PARLAMENTARNYCH W CZECHACH W 2025 ROKU

Republika Czeska zbliża się do wyborów parlamentarnych zaplanowanych na 3–4 października 2025 roku, które zdecydują o kształcie przyszłego rządu i kierunku polityki państwa na kolejne cztery lata. Kończąca się kadencja upłynęła pod rządami centroprawicowej koalicji pod przywództwem premiera Petra Fiali, utworzonej przez sojusz SPOLU (Obywatelska Partia Demokratyczna – ODS, Chrześcijańska Demokracja – KDU-ČSL oraz TOP 09), wspieranej początkowo przez Czeską Partię Piratów i ruch Burmistrzowie i Niezależni (STAN). Jednak w końcu 2024 roku doszło do dezintegracji koalicji za sprawą wyjścia Piratów z rządu po konflikcie z premierem, co osłabiło stabilność obozu rządzącego.

Obecna sytuacja polityczna charakteryzuje się znaczną przewagą opozycyjnego ruchu ANO w sondażach, rosnącym niezadowoleniem społecznym spowodowanym wzrostem kosztów życia oraz kontrowersjami wokół wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu. Prezydent Petr Pavel, pełniący funkcję od 2023 roku, wielokrotnie podkreślał wagę nadchodzących wyborów, przestrzegając społeczeństwo przed skutkami populizmu i dezinformacji.

Dominująca pozycja ANO w sondażach, rosnące zmęczenie społeczne polityką oszczędnościową rządu Fiali oraz rozproszenie poparcia wśród partii koalicyjnych razem tworzą obraz spolaryzowanej i niestabilnej sceny politycznej. Niemal połowa obywateli deklaruje otwartość na poparcie nowych ugrupowań, co świadczy o narastającym rozczarowaniu tradycyjnymi siłami politycznymi. Wybory parlamentarne coraz częściej postrzegane są przez społeczeństwo jako swoiste referendum nad bilansem rządów Fiali, zwłaszcza w kontekście sukcesów opozycji w wyborach europejskich i regionalnych w 2024 roku.

2. PRZEGLĄD CZESKIEGO SYSTEMU POLITYCZNEGO

Republika Czeska jest republiką parlamentarną, w której kluczową rolę odgrywa władza ustawodawcza i wykonawcza osadzona w parlamencie i rządzie. Głową państwa jest prezydent (obecnie Petr Pavel, bezpartyjny generał), wybierany w wyborach powszechnych na pięcioletnią kadencję. Choć jego kompetencje są ograniczone, odgrywa istotną rolę w procesie powoływania rządu, desygnując premiera i zatwierdzając ministrów. W sytuacjach kryzysowych może również odgrywać rolę arbitra konstytucyjnego i strażnika stabilności państwa.

Władzę wykonawczą sprawuje rząd z premierem na czele (aktualnie Petr Fiala, Obywatelska Partia Demokratyczna – ODS), który musi uzyskać wotum zaufania od Izby Poselskiej. Rząd jest odpowiedzialny politycznie przed niższą izbą parlamentu i może zostać odwołany w wyniku uchwalenia konstruktywnego wotum nieufności.

Parlament Republiki Czeskiej ma strukturę dwuizbową i składa się z:

- Izby Poselskiej – liczącej 200 posłów wybieranych na czteroletnią kadencję w systemie proporcjonalnym,
- Senatu – liczącego 81 senatorów wybieranych na sześcioletnie kadencje w systemie większościowym dwuturowym; co dwa lata odnawiana jest jedna trzecia składu Senatu.

Podczas gdy Izba Poselska odgrywa dominującą rolę w procesie legislacyjnym i powoływaniu rządu, Senat pełni funkcję izby rewizyjnej, która może stanowić przeciwwagę dla rządzącej większości.

2.1. Prawo wyborcze do Izby Poselskiej

Wybory do Izby Poselskiej odbywają się w systemie proporcjonalnym, opartym na 14 wielomandatowych okręgach wyborczych odpowiadających jednostkom administracyjnym – krajom (regionom). Mandaty są rozdzielane w oparciu o metody matematyczne mające na celu proporcjonalne odzwierciedlenie rozkładu głosów, choć z pewnymi modyfikacjami mającymi wpływ na systemowe preferencje.

Do 2021 roku stosowano klasyczną metodę d'Hondta, która faworyzowała większe ugrupowania. Jednak po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z lutego 2021 roku, stwierdzającym nadmiernej dysproporcjonalności tej metody, wprowadzono zmiany w ordynacji. Obecnie mandaty rozdzielane są w pierwszym kroku przy użyciu ilorazu wyborczego zbliżonego do kwoty Hare'a (liczba ważnych głosów w okręgu podzielona przez liczbę mandatów do obsadzenia w tym okręgu). To właśnie ten element ma na celu zwiększenie szans mniejszych i średnich ugrupowań na zdobycie mandatów na poziomie okręgu. Mandaty, które nie zostały obsadzone w pierwszym etapie, są rozdzielane na szczeblu krajowym przy użyciu metody D'Hondta, ale już po uwzględnieniu głosów oddanych na partie, które przekroczyły próg wyborczy.

Czeski system wyborczy umożliwia również wyborcom oddanie tzw. głosów preferencyjnych (maksymalnie czterech) na konkretnych kandydatów z listy danego komitetu wyborczego. Kandydaci, którzy uzyskają co najmniej 5% głosów preferencyjnych w swoim okręgu, mogą przesunąć się na wyższe miejsce listy i tym samym zwiększyć swoje szanse na mandat. Mechanizm ten miał istotny wpływ na wybory z 2021 roku, kiedy to preferencyjne głosy wyraźnie przekierowały mandaty z Partii Piratów na kandydatów ruchu STAN, mimo że obie formacje startowały z jednej listy wyborczej.

2.2. Progi wyborcze i konsekwencje dla systemu partyjnego

Czeski system wyborczy przewiduje zróżnicowane progi wyborcze, w zależności od charakteru komitetu wyborczego. Dla list wystawianych przez pojedyncze partie polityczne obowiązuje próg 5%. Jednak w przypadku formalnych koalicji kilku partii próg ten wzrasta – wynosi odpowiednio 8% dla dwupartyjnych sojuszy oraz 11% dla koalicji trzech lub więcej ugrupowań.

Rozwiązanie to co prawda przeciwdziała nadmiernej fragmentaryzacji parlamentu, lecz jednocześnie stwarza poważne wyzwania dla mniejszych ugrupowań, które decydują się na wspólny start. W odpowiedzi na te ograniczenia partie często tworzą tzw. "listy jednej partii". Są to formalnie jednopartyjne komitety, z których kandydować mogą również politycy z ugrupowań partnerskich. Wówczas decydujący jest jedynie 5-procentowy próg dla głównego rejestrującego podmiotu.

W praktyce jednak takie rozwiązania niosą ze sobą istotne ryzyka, szczególnie w zakresie alokacji mandatów. Przykład koalicji Czeskiej Partii Piratów i STAN z 2021 roku pokazuje, że preferencyjne głosy mogą zaburzyć proporcje wewnętrznej reprezentacji. Mimo wspólnej listy Piraci zdobyli zaledwie 4 mandaty wobec 33 zdobytych przez kandydatów STAN, co osłabiło ich realny wpływ na późniejszy rząd Fiali.

Pomimo obowiązywania progów wyborczych, wiele wskazuje na to, że Izba Poselska po wyborach w 2025 roku będzie ponownie silnie rozdrobniona, podobnie jak miało to miejsce w 2021 roku. Prognozy sugerują, że do parlamentu może wejść nawet sześć lub siedem ugrupowań, co będzie stanowiło utrudnienie dla procesu formowania większości parlamentarnej. Do powołania rządu konieczne jest uzyskanie poparcia co najmniej 101 ze 200 posłów, co w praktyce może oznaczać konieczność zawierania skomplikowanych i wielostronnych porozumień koalicyjnych

3. PODSUMOWANIE WYBORÓW PARLAMENTARNYCH W 2021 ROKU

Wybory do Izby Poselskiej, które odbyły się w dniach 8–9 października 2021 roku, przyniosły zasadniczą zmianę układu sił w czeskim parlamencie. Zwycięstwo odniosła centroprawicowa koalicja SPOLU (ODS, KDU-ČSL, TOP 09), zdobywając 27,79% głosów i 71 mandatów, wyprzedzając nieznacznie ruch ANO 2011 Andreja Babiša, który uzyskał 27,13% i 72 mandaty. Ze względu na układ sił w nowym czeskim parlamencie SPOLU miało ostatecznie większy potencjał koalicyjny.

Trzecią siłą była koalicja Piraci i Burmistrzowie (PirSTAN), która uzyskała 15,62% głosów i 37 mandatów, z czego aż 33 przypadły kandydatom STAN, co było wynikiem masowego wykorzystywania głosów preferencyjnych przez wyborców. SPD (Wolność i Demokracja Bezpośrednia) zdobyła 9,56% i 20 mandatów.

Po wyborach utworzono centroprawicowy rząd koalicyjny SPOLU–PirSTAN, z Petrem Fialą (ODS) jako premierem. Kluczowe tematy kampanii w 2021 roku obejmowały rozliczenie rządów Babiša (afery, COVID-19), sprzeciw wobec progresywnego programu Piratów, obietnice reform fiskalnych i digitalizacji, wsparcie dla Ukrainy oraz eurosceptyczną, antyimigracyjną retorykę SPD.

4. KLUCZOWE WYDARZENIA POLITYCZNE I LEGISLACYJNE (2022–2025)

W okresie 2022–2025 czeska scena polityczna doświadczyła serii znaczących przesunień i napięć. Jednym z najistotniejszych wydarzeń była decyzja Partii Piratów o opuszczeniu rządu jesienią 2024 roku. Bezpośrednim powodem było odwołanie przez premiera Fialę lidera Piratów Ivana Bartoša z funkcji ministra rozwoju regionalnego. Pomimo odejścia Piratów pozostała część koalicji – SPOLU oraz STAN – utrzymała większość parlamentarną (104/200 mandatów) i kontynuowała sprawowanie władzy w okrojonym składzie. Wicepremier i minister spraw zagranicznych Jan Lipavský, mimo przynależności do Piratów, zdecydował się pozostać w gabinecie jako niezależny. W sferze legislacyjnej uchwalono szereg istotnych reform o charakterze społecznym i ustrojowym. Do najważniejszych należą:

- nowelizacja definicji gwałtu, oparta na zasadzie wyrażonej zgody (weszła w życie w 2025 roku),
- rozszerzenie praw dla par jedнопłciowych, w tym dostęp do wspólnego majątku i opieki medycznej (również od 2025 roku),
- zniesienie obowiązku sterylizacji jako warunku uzgodnienia płci w dokumentach (ustawa wchodzi w życie w połowie 2025 roku),
- projekt ustawy zakazującej stosowania kar cielesnych wobec dzieci.

W tym samym czasie kontynuowano reformy wzmacniające niezależność sądów, zwiększające transparentność zamówień publicznych i zaostrzające standardy antykorupcyjne.

Nie brakowało także kontrowersji, dotyczyły one m.in. nasilenia kampanii dezinformacyjnych (zwłaszcza w mediach społecznościowych), kontrowersyjnych haseł wyborczych SPD, debaty wokół przyszłości finansowania mediów publicznych oraz napięć w ramach Grupy Wyszehradzkiej, szczególnie w kwestii polityki wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę.

W wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku partie koalicyjne odnotowały spadki poparcia – Piraci stracili dwie trzecie mandatów europosłów, a ODS i KDU-ČSL również zanotowały straty. Z kolei ANO znacząco zyskało, SPD utrzymało stan posiadania. Nowością było pojawienie się populistycznych ugrupowań Stačilo!, Přísaha oraz Motoristé sobě, które zdobyły swoje pierwsze mandaty w europarlamencie. SOCDEM (Czeska Partia Socjaldemokratyczna) nie zdołała powrócić na scenę ogólnokrajową.

Wybory regionalne i senackie w 2024 roku potwierdziły odpływ wyborców od Piratów, przyspieszając ich decyzję o wyjściu z koalicji rządowej premiera Fiali. Stačilo! osiągnęło znaczące wyniki w regionach o niższych dochodach i wysokim odsetku seniorów. ANO poprawiło notowania, a SPOLU utrzymało kontrolę nad większością niepewnych mandatów w Senacie.

5. AKTUALNA SYTUACJA: SONDAŻE I NASTROJE WYBORCÓW

Na kilka miesięcy przed wyborami parlamentarnymi ruch ANO utrzymuje wyraźną przewagę w sondażach, notując stabilnie powyżej 30% poparcia. Niektóre badania opinii z początku 2025 roku wskazywały nawet na 34–36%. Drugie miejsce zajmuje koalicja SPOLU, jednak z wyraźnie niższym wynikiem – między 19% a 21%, w zależności od sondażu. W ramach SPOLU najwięcej poparcia ma ODS, natomiast KDU-ČSL i TOP 09 balansują indywidualnie wokół progu 5%.

Samodzielnie startujące ugrupowanie STAN notuje obecnie około 10–12%, co może dać mu istotną pozycję negocjacyjną po wyborach. SPD również utrzymuje się na poziomie 10–13%, co oznacza stabilną bazę elektoratu o poglądach nacjonalistycznych i eurosceptycznych.

Partia Piratów znajduje się w trudnej sytuacji, balansując między 5% a 7%. Głoszą proeuropejski, progresywny program, ale ich przekaz wydaje się coraz słabiej rezonować w społeczeństwie zmęczonym liberalną polityką. Stačilo! notuje 5–6,5%, a Motoristé sobě zbliżają się w niektórych sondażach do progu parlamentarnych 5%, przez co potencjalnie mogą stać się czarnym koniem tej kampanii.

Czeska Partia Socjaldemokratyczna (SOCDEM), mimo prób rebrandingu i powrotu byłego premiera Jiříego Paroubka, pozostaje wyraźnie poniżej progu, notując najczęściej 2–3% poparcia.

Istotny odsetek wyborców pozostaje niezdecydowany lub deklaruje otwartość na nowe formacje polityczne, co sprawia, że końcowy wynik może zależeć od mobilizacji elektoratu i wydarzeń ostatnich tygodni kampanii.

6. KONSEKWENCJE WYJŚCIA PARTII PIRATÓW Z KOALICJI RZĄDOWEJ

Wyjście Partii Piratów z koalicji rządowej jesienią 2024 roku miało być w założeniu próbą odzyskania utraconego wizerunku ugrupowania protestu i „antysystemowego sumienia” czeskiej polityki. Celem było odróżnienie się od skompromitowanej w oczach części elektoratu ekipy rządowej. Partia postrzegana jest jednak jako niespójna, a jej rządowa przeszłość podważa wizerunek ugrupowania niezależnego od układów. Ponadto sondaże nie wskazują na wzrost poparcia po wyjściu z koalicji, co rodzi pytania o skuteczność tego manewru.

Dla obozu rządowego, a w szczególności dla premiera Petra Fiali, odejście Piratów może oznaczać pewne korzyści – umożliwia wzmocnienie wyraźnie centroprawicowego profilu rządu i uproszczenie przekazu wyborczego. Jednocześnie jednak zwiększa się zależność od spójności między partnerami SPOLU i STAN, zwłaszcza w kontekście rosnącego znaczenia STAN jako oddzielnego gracza.

Wewnątrz samego SPOLU rośnie presja na mniejsze partie – KDU-ČSL i TOP 09 – które są w znacznym stopniu uzależnione od wspólnej kampanii i wspólnego przekroczenia progu 11% dla formalnych koalicji. Osobno mogłyby nie przekroczyć progu 5%, co czyni sukces SPOLU warunkiem ich przetrwania w parlamencie.

Z kolei rosnące poparcie dla nowych ugrupowań, takich jak Stačilo! oraz Motoristé sobě, odzwierciedla silny apetyt społeczny na nowe głosy protestu. Partie te mogą nie tylko przyciągać wyborców rozczarowanych tradycyjnymi ugrupowaniami, ale również fragmentować elektorat antyestablishmentowy. Może to osłabić SPD, która do tej pory dominowała w tym segmencie wyborców, lub – alternatywnie – uczynić ją kluczowym graczem w powyborczych negocjacjach koalicyjnych.

7. PRZEGLĄD KLUCZOWYCH PARTII POLITYCZNYCH I KOALICJI STARTUJĄCYCH W WYBORACH PARLAMENTARNYCH W CZECHACH W 2025 ROKU

7.1. ANO 2011

Ruch ANO, formalnie kierowany przez Andreja Babiša, coraz częściej promuje publicznie Karela Havlíčka (typowanego na przyszłego premiera) i Alenę Schillerovą jako główne twarze kampanii. ANO pozostaje ugrupowaniem populistycznym z wyraźnym skretem w stronę konserwatyzmu i umiarkowanego eurosceptycyzmu, a na forum Parlamentu Europejskiego współpracuje z suwerenistyczną frakcją „Patrioci dla Europy”. Główne elementy programu ANO to walka z inflacją i kosztami życia, obniżenie cen energii, ochrona interesów narodowych oraz sprzeciw wobec unijnych projektów takich jak Zielony Ład i Pakt Migracyjny. ANO stawia na bezpośrednie wsparcie obywateli i wizerunek gwaranta stabilności.

Strategicznie partia dąży do poszerzenia swojej bazy poprzez otwartość na współpracę z SOCDEM i potencjalną tolerancję ze strony SPD, wykluczając jednocześnie możliwość koalicji z obecnymi partiami rządzącymi (SPOLU, STAN). ANO niezmiennie prowadzi w sondażach, odnotowało sukces w wyborach europejskich i regionalnych w 2024 roku, choć napotyka trudności w budowaniu stabilnych większości koalicyjnych. Do atutów partii należą lojalny elektorat, rozpoznawalność Babiša oraz sprawne wykorzystywanie retoryki populistycznej. Potencjalne słabości to ograniczone możliwości koalicyjne i kontrowersyjna przeszłość lidera. Zmniejszenie ekspozycji medialnej Babiša oraz promowanie Havlíčka i Schillerovej może być próbą złagodzenia negatywnych skojarzeń przy zachowaniu pełnej kontroli nad partią. ANO balansuje między pragmatyzmem a eurosceptycyzmem, starając się przyciągać wyborców niezadowolonych z integracji europejskiej bez otwartego postulowania „Czexitu”, czym odróżnia się od SPD.

7.2. Koalicja SPOLU (ODS, KDU-ČSL, TOP 09)

Koalicja SPOLU, utworzona z inicjatywy Obywatelskiej Partii Demokratycznej (ODS), obejmuje także KDU-ČSL i TOP 09. Liderem pozostaje premier Petr Fiala (ODS), przy wsparciu Markéty Pekarovej Adamovej (TOP 09) i Marka Výborného (KDU-ČSL). Jako całość SPOLU reprezentuje co do zasady nurt liberalno-konserwatywny, centroprawicowy. Członkowie koalicji są jednak zróżnicowani ideologicznie: ODS promuje liberalizm gospodarczy i umiarkowany konserwatyzm, KDU-ČSL akcentuje wartości chrześcijańsko-demokratyczne i ekologię, zaś TOP 09 konsekwentnie opowiada się za integracją europejską i wolnym rynkiem.

Program koalicji, oparty na siedmiu filarach, obejmuje: bezpieczeństwo państwa, dostępność mieszkań, wzrost gospodarczy, nowoczesną edukację, sprawne państwo, rozwój obszarów wiejskich oraz cyfryzację ochrony zdrowia. Kampania prowadzona jest pod hasłem „Teď jde o všechno” („Teraz stawka jest najwyższa”) i stawia na kontrast wobec populizmu ANO.

SPOLU wyklucza powyborską współpracę z ANO, za naturalnych partnerów uznając STAN i ewentualnie Piratów. W 2021 roku SPOLU minimalnie wygrało z ANO, obecnie zajmuje drugą pozycję w sondażach. Wyniki w wyborach europejskich i regionalnych w 2024 roku były mieszane, ale koalicja odnotowała sukces w wyborach senackich. Jej siłą pozostaje doświadczenie w rządzeniu i jedność w sprzeciwie wobec Babiša. Słabości koalicji to narastające niezadowolenie społeczne z sytuacji gospodarczej, ideologiczne różnice między partnerami oraz wyraźne uzależnienie od popularności samej ODS.

7.3. Burmistrzowie i Niezależni (STAN)

STAN, kierowany przez ministra spraw wewnętrznych Víta Rakušana, to ugrupowanie liberalne, proeuropejskie, silnie zakorzenione w samorządach. Ideologicznie STAN łączy lokalizm, regionalizm, pragmatyzm i postulaty modernizacyjne. Podstawę programu partii stanowi decentralizacja, jakość edukacji, wsparcie dla innowacji i ochrony środowiska, walka z korupcją oraz pogłębiona integracja europejska.

W 2025 roku STAN startuje samodzielnie, starając się przekroczyć 5-procentowy próg wyborczy. Po doświadczeniach koalicyjnych z Piratami w 2021 roku unika powiązań, które mogłyby zaszkodzić wizerunkowi stabilnego ugrupowania. Notuje obecnie 10–12% poparcia. W 2024 roku partia zdobyła mandat europosła, a w 2020 roku była największym zwycięzcą wyborów senackich. Jej atutem są silne struktury lokalne i wysoka rozpoznawalność Rakušana. Słabością STAN pozostają echa afery Dozimetr (skandal korupcyjny przy przetargach w praskim transporcie publicznym) oraz trudność w wyrazistym pozycjonowaniu się między SPOLU a Piratami.

7.4. Czeska Partia Piratów

Po rezygnacji Ivana Bartoša w listopadzie 2024 roku, nowym liderem Piratów został prezydent Pragi Zdeněk Hřib. Partia reprezentuje nurt liberalno-progresywny, oparty na wartościach wolności obywatelskich, przejrzystości, e-administracji i reformy prawa autorskiego. Jej profil ideowy sytuowany jest na lewym skrzydle sceny politycznej, z silnym proeuropejskim nastawieniem.

Program partii na wybory w 2025 roku, nazwany „Nowa Fala Piracka”, zakłada zwrot ku centrum z naciskiem na gospodarkę, cyfryzację, mieszkalnictwo, edukację oraz politykę klimatyczną. Piraci startują w koalicji z Partią Zielonych, co oznacza konieczność przekroczenia 8-procentowego progu. Po klęsce w 2021 roku (zaledwie 4 mandaty mimo sukcesu koalicji PirSTAN) oraz słabych wynikach w 2024 roku, partia znajduje się w fazie odbudowy. Obecnie sondaże wskazują 5–7% poparcia.

Do atutów należą rozpoznawalna marka, poparcie młodych, miejskich wyborców oraz doświadczenie samorządowe lidera. Słabości to wciąż świeża pamięć o jej nieudanym współrządzeniu, problemy wewnętrzne i ryzyko utraty postępowej tożsamości wskutek centrowego zwrotu. Sojusz z Zielonymi niesie ze sobą pewne korzyści programowe, ale podnosi próg wejścia do parlamentu. Wiarygodność „nowej fali” może się okazać trudna do odbudowania po latach współrządzenia w gabinecie Fiali.

7.5. Wolność i Demokracja Bezpośrednia (SPD)

Partia SPD, kierowana przez Tomia Okamurę, reprezentuje nurt prawicowo-populistyczny o wyraźnych akcentach nacjonalistycznych i antyimigracyjnych. Jej program obejmuje twardy eurosceptycyzm, postulaty referendalne (w tym referendum ws. wyjścia z UE), sprzeciw wobec Zielonego Ładu, migracji, pomocy Ukrainie, a także silny nacisk na demokrację bezpośrednią i ochronę porządku publicznego. Okamura buduje swój przekaz w oparciu o retorykę antysystemową, skierowaną do wyborców rozczarowanych elitami i globalizacją.

W 2025 roku SPD startuje w ramach wspólnej listy z innymi ugrupowaniami nacjonalistyczno-liberalnymi – Svobodní, Trikolóra i PRO – co oznacza konieczność przekroczenia 11-procentowego progu dla koalicji. Celem tego porozumienia jest konsolidacja elektoratu radykalnej prawicy i zapobieżenie “marnowaniu głosów”.

W 2021 roku SPD zdobyła 20 mandatów, a obecnie utrzymuje poparcie w granicach 10–12%. W wyborach do PE w 2024 roku przekroczyła próg krajowy i utrzymała jednego ze swoich dwóch dotychczasowych europosłów. Atutem partii jest spójny i wyrazisty przekaz oraz zdolność mobilizacji wokół silnej osobowości lidera. Słabości to kontrowersyjny wizerunek Okamury, ograniczony potencjał koalicyjny (realnie jedynie ANO rozważa współpracę) oraz liczne zarzuty prawne i medialne wobec struktur partii. Wspólna lista to próba ratowania głosów skrajnej prawicy, ale historyczne trudności SPD z osiągnięciem poziomu 12% sugerują, że w niekorzystnym scenariuszu mobilizacja może okazać się niewystarczająca do przekroczenia podwyższonego progu dla trójpartyjnych koalicji.

7.6. Stačilo! (Wystarczy!)

Koalicja Stačilo!, przekształcona w partię polityczną pod przywództwem europosłanki Kateřiny Konečnéj (Komunistyczna Partia Czech i Moraw, KSČM), łączy elementy lewicowego populizmu z patriotycznym nacjonalizmem i eurosceptycyzmem. Ugrupowanie wyrosło z inicjatywy środowisk komunistycznych, ale stara się zdystansować od tradycyjnego wizerunku KSČM i przyciągnąć szerszy elektorat antyestablishmentowy.

Program Stačilo! koncentruje się na sprawiedliwości społecznej: dostępnych mieszkaniach i żywności (m.in. budownictwo państwowe, zerowy VAT na podstawowe artykuły), 13. pensji, ochronie systemu emerytalnego i publicznej opieki zdrowotnej. Ugrupowanie sprzeciwia się Zielonemu Ładowi, wspieraniu Ukrainy i sankcjom wobec Rosji i Białorusi, a zarazem opowiada się za „pragmatyczną polityką zagraniczną”, w tym zakupem rosyjskiego gazu. Inne postulaty to likwidacja Senatu, reformy systemu edukacji i obrona rodziny w tradycyjnym ujęciu.

Po sukcesie w wyborach do PE w 2024 roku (2 mandaty) oraz dobrym wyniku w wyborach regionalnych (40 radnych, obecność w 12 z 13 sejmików), Stačilo! notuje w sondażach poparcie rządu 5–6,5%. Silną stroną jest rozpoznawalność Konečnéj, struktury KSČM i czytelne hasła antysystemowe. Słabości to nadal obciążające skojarzenia z komunizmem oraz silna konkurencja w segmencie wyborców protestu, zarówno ze strony SPD, jak i ANO. Transformacja Stačilo! w „patriotyczną lewicę” ma potencjał przełamania historycznego impasu lewicy w Czechach, ale może też prowadzić do rozmycia tożsamości w rywalizacji z bardziej wyrazistymi ruchami nacjonalistycznymi.

7.7. Přísaha (Przysięga)

Partia Přísaha, kierowana przez byłego śledczego Roberta Šlachtě, powstała jako odpowiedź na społeczne zapotrzebowanie na walkę z korupcją, przejrzystość życia publicznego i reformę wymiaru sprawiedliwości. Ideologicznie ugrupowanie oscyluje między populizmem centroprawicowym a umiarkowanym eurosceptycyzmem. Program obejmuje m.in. walkę z klientelizmem, reformę sądownictwa, obronę granic, sprzeciw wobec Zielonego Ładu oraz opór wobec nowych podatków.

Po nieudanych rozmowach z Motoristé sobě Přísaha zdecydowała się na samodzielny start w najbliższych wyborach roku. W 2021 roku ugrupowanie uzyskało 4,68% głosów, nieznacznie poniżej progu. W 2024 roku partia zdobyła w ramach koalicji z Motocyklistami 2 mandaty w PE. Obecnie jej notowania oscylują wokół 2-3%.

Atutem Přísahy jest rozpoznawalna postać lidera jako twardego i medialnego "pogromcy korupcji" oraz jednoznaczny przekaz antyestablishmentowy. Słabości to niskie poparcie, brak doświadczenia w parlamencie, uzależnienie od samego Šlachty i brak wystarczająco silnego partnera koalicyjnego. Samodzielny start może okazać się zbyt ryzykowny, tym bardziej że przekaz Přísahy w dużym stopniu pokrywa się z retoryką ANO, SPD i Stačilo!

7.8. Pozostałe partie

SOCDEM (Czeska Partia Socjaldemokratyczna), pod przewodnictwem Jany Maláčovej, próbuje odbudować swoją pozycję po historycznej porażce w 2021 roku. Program partii, zawarty w dokumencie „Wizja 2035”, zakłada m.in. wcześniejsze emerytury, 13. emeryturę, wyższe płace minimalne, mieszkalnictwo państwowe na wynajem oraz progresywny system podatkowy. SOCDEM otwarcie dąży do sojuszu z ANO, co potencjalnie może jej pomóc zdobyć mandaty w nowym parlamencie, ale jednocześnie zagraża jej tożsamości ideologicznej i autonomii. W wyborach do PE w 2024 roku ugrupowanie uzyskało zaledwie 1,8%, a obecne sondaże wskazują poparcie rządu 1–3,5%.

Motoristé sobě (Motocykliści dla Siebie), kierowani przez Petra Macinkę i z wyrazistym liderem medialnym Filipem Turkiem, to nowa partia prawicowo-populistyczna, skupiona na sprzeciwie wobec Zielonego Ładu i regulacji ograniczających kierowców. Program obejmuje odrzucenie zakazu sprzedaży samochodów spalinowych od 2035 roku, sprzeciw wobec euro oraz twardą retorykę antyimigracyjną. Po wspólnym sukcesie z Přísahą w wyborach do PE (2 europosłów) partia startuje w tym roku samodzielnie. Jej notowania oscylują wokół progu 5%. Atutem jest wyrazista tematyka i mobilizacja wyborców zniechęconych polityką klimatyczną UE, słabością jednowymiarowość programu i brak struktur. Otwartość na współpracę z ANO może zwiększyć jej znaczenie powyborcze.

8. WPŁYW CZYNNIKÓW ZEWNĘTRZNYCH

Globalne i europejskie trendy gospodarcze

Czeska gospodarka, silnie zintegrowana z europejskimi łańcuchami dostaw i oparta na eksporcie, pozostaje w wysokim stopniu wrażliwa na zmiany koniunktury w Niemczech oraz globalne szoki, takie jak wahania cen energii czy napięcia handlowe. Presja kosztowa, zwłaszcza w sektorze energetycznym, bezpośrednio wpływa na gospodarstwa domowe i odgrywa istotną rolę w kampanii wyborczej. Organizacje międzynarodowe, w tym OECD, zalecają Czechom budowanie rezerw fiskalnych oraz transformację gospodarki w kierunku modelu opartego na wiedzy, innowacjach i zrównoważonym rozwoju.

Stosunki z Unią Europejską

Unia Europejska odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu czeskich polityk publicznych, zarówno poprzez finansowanie, jak i przyjmowane wymogi prawne. Inicjatywy takie jak Europejski Zielony Ład czy Pakt Migracyjny stały się wyraźnie upolitycznione, dzieląc partie na prointegracyjne i eurosceptyczne. Polityka unijna stanowi tym samym ważną oś sporu ideologicznego w kampanii wyborczej przed wyborami parlamentarnymi w 2025 roku.

Dynamika Grupy Wyszehradzkiej (V4)

Relacje w ramach Grupy Wyszehradzkiej uległy osłabieniu w wyniku rozbieżności w podejściu do wojny na Ukrainie i relacji z Rosją. Czechy, pod rządami Fiali, zajmowały jednoznacznie proukraińskie stanowisko, w przeciwieństwie do Węgier i – od czasu powrotu Roberta Fico do władzy jesienią 2023 r. – Słowacji. Zwycięstwo ANO w 2025 roku mogłoby oznaczać próbę odbudowy współpracy z Budapesztem i Bratysławą na bazie wspólnej agendy suwerenistycznej i antymigracyjnej.

Wojna w Ukrainie i bezpieczeństwo geopolityczne

Wojna rosyjsko-ukraińska pozostaje wiodącym czynnikiem wpływającym na czeską politykę zagraniczną i bezpieczeństwa. Miała ona dotychczas przełożenie na wydatki obronne, politykę uchodźczą, transformację energetyczną i strategiczne sojusze. Partie polityczne różnią się znacząco w ocenie zasadności dalszego wsparcia dla Ukrainy: od pełnego poparcia (SPOLU, Piraci, STAN) po sceptycyzm (ANO, Stačilo!, SPD), co czyni ten temat jedną z głównych osi konfliktu kampanii.

Zmiany polityczne w państwach sojuszniczych

Rozwój sytuacji w kluczowych państwach sojuszniczych, w tym w Stanach Zjednoczonych, może oddziaływać na czeskie kalkulacje strategiczne. Ewentualne osłabienie zaangażowania USA w Europie, zaostrowana polityka migracyjna nowego rządu w Berlinie lub napięcia w ramach NATO mogą zostać wykorzystane przez ugrupowania opowiadające się za większą suwerennością w polityce zagranicznej.

9. WNIOSKI

Wybory parlamentarne w 2025 roku mogą zainicjować nową fazę w czeskiej polityce i przejść do historii jako moment przełomu. Odbývają się w warunkach narastającej presji ekonomicznej, gwałtownie zmieniającego się europejskiego środowiska bezpieczeństwa oraz wyraźnej polaryzacji krajowego dyskursu politycznego. Utrzymujące się prowadzenie opozycyjnego ruchu ANO, kierowanego przez wciąż dominującego Andreja Babiša, wskazuje na realne zagrożenie dla kontynuacji rządów centroprawicowego sojuszu SPOLU–STAN. Jednocześnie jednak elektorat pozostaje zmienny i otwarty na nowe inicjatywy polityczne, co potwierdzają wskaźniki niezdecydowania i wzrost poparcia dla ugrupowań protestu.

Osią kampanii wyborczej będzie z pewnością gospodarka, ze szczególnym naciskiem na inflację, koszty życia i bezpieczeństwo energetyczne. Kwestie unijne, takie jak Zielony Ład czy potencjalne przyjęcie euro, wywołują silne emocje i dzielą opinię publiczną, dając populistycznym i eurosceptycznym ugrupowaniom przestrzeń do mobilizacji. Polityka zagraniczna – szczególnie stanowisko wobec wojny na Ukrainie oraz przyszłość Czech w Unii Europejskiej i Grupie Wyszehradzkiej – stanowi kolejną oś konfliktu, pogłębiając ideologiczne rozbieżności między głównymi aktorami sceny politycznej. Wzrasta także świadomość zagrożeń dla integralności procesu wyborczego, m.in. w kontekście kampanii dezinformacyjnych i wpływów zewnętrznych.

Na podstawie dostępnych sondaży i zapowiedzi strategicznych można wskazać kilka możliwych konfiguracji powyborczych. Scenariusz zwycięstwa ANO – być może przy wsparciu SOCDEM oraz z tolerancją ze strony SPD lub innych mniejszych ugrupowań – jest realny. Taki układ rządzący mógłby oznaczać zmianę kursu zarówno w polityce wewnętrznej, jak i zagranicznej – z większym naciskiem na suwerenność, ograniczanie zobowiązań klimatycznych i rewizję podejścia do wsparcia Ukrainy.

Alternatywą jest kontynuacja obecnego kursu, jeśli SPOLU zdoła obronić swój dorobek, zmobilizować elektorat i zbudować nową koalicję – z udziałem STAN i ewentualnie Piratów i Zielonych (jeśli przekroczą próg 8%). W takim przypadku możliwe byłoby utrzymanie proukraińskiego i proeuropejskiego kierunku, choć zapewne przy kruchym i politycznie zróżnicowanym zapleczu. Wyniki mniejszych ugrupowań – zwłaszcza Stačilo! i Motoristé sobě – będą kluczowe dla układu sił i powyborczej arytmetyki parlamentarnej. Wysokie progi wyborcze dla koalicji (8% i 11%) nadal skłaniają partie do zawiązywania przedwyborczych sojuszy – strategii obiecującej, lecz obarczonej ryzykiem porażki.

W konsekwencji, wybory w 2025 roku zdecydują nie tylko o składzie kolejnego czeskiego rządu, lecz także o przyszłym kierunku rozwoju ustroju demokratycznego, polityki gospodarczej i społecznej oraz miejscu Czech w europejskiej architekturze politycznej. Zdolność partii politycznych do przekonującego odpowiadania na społeczne niepokoje, skuteczność kampanii w złożonym ekosystemie medialnym oraz odporność instytucji państwa na presję – zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną – będą kluczowymi determinantami wyniku. Wybory parlamentarne w październiku 2025 roku mogą mieć znaczenie wykraczające daleko poza granice kraju – wpływając na równowagę sił w regionie Europy Środkowej i Wschodniej oraz ogólną dynamikę polityczną Unii Europejskiej w nadchodzących latach.

10. BIBLIOGRAFIA

1. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/volby-snemovna-2025-pruzkum-ano-spolu-stan-spd-pirati-stacilo_2405231010_job
2. <https://www.euractiv.com/section/politics/news/babis-ano-party-keeps-massive-lead-as-czechia-gears-up-for-elections/>
3. <https://www.politico.eu/article/czech-pirates-rock-the-boat-as-they-quit-government/>
4. <https://kafkadesk.org/2024/11/11/czech-pirates-elect-new-leader-in-bid-to-reverse-fortunes/>
5. <https://www.expats.cz/czech-news/article/pavel-2025-election-will-be-a-fateful-moment-for-the-czech-republic>
6. <https://visegradinsight.eu/czech-european-elections-results-analysis/>
7. <https://www.europeelects.eu/czechia/>
8. <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/czech-republic/>
9. <https://www.stem.cz/volby-do-poslanecke-snemovny-by-v-kvetnu-vyhralo-ano-s-335-procenty-hlasu/>
10. <https://www.spolu.cz/novinky/koalice-spolu-bude-kandidovat-i-v-dalsich-snemovnich-volbach-lideri-stran-podepsali-memorandum>
11. <https://www.stacilo.cz/>
12. <https://motoristesobe.cz/program/>
13. <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-ano-a-socdem-chteji-spolupracovat-ve-volbach-do-snemovny-40495393>
14. <https://www.euronews.com/my-europe/2021/10/11/czech-election-what-are-the-policies-of-the-political-parties>
15. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)031-e)
16. <https://www.euractiv.com/section/politics/news/babis-promises-to-unfreeze-czech-slovak-relations-if-he-wins-2025-election/>
17. <https://www.amo.cz/en/blog-en/anti-ukrainian-narratives-in-czechia-a-serious-threat-to-the-2025-elections/>

18. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-kdo-vlastni-media-v-cesku-babisuv-odchod-situaci-nezmenil-243309>
19. <https://praguebusinessjournal.com/what-is-ano-party/>
20. <https://www.freedomhouse.org/country/czech-republic/nations-transit/2024>
21. <https://www.reuters.com/world/europe/czech-pirate-party-quits-government-coalition-2024-10-01/>
22. <https://www.coface.com/en/Economic-Studies-and-Country-Risks/Czech-Republic>
23. <https://www.euractiv.com/section/politics/interview/ecrs-vondra-the-green-deal-will-be-revised-the-question-is-how-much/>
24. <https://www.osce.org/odihr/elections/500397>
25. <https://www.ilga-europe.org/report/annual-review-2024/czechia/>
26. <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/czech-republic/>
27. <https://www.gisreportsonline.com/r/czech-slovak-ties/>
28. <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-motoriste-pujdou-do-snemovnich-voleb-samostatne-prisaha-s-nimi-jedna-40494849>
29. <https://www.spd.cz/program-spd>
30. <https://www.oecd.org/economy/czech-republic-economic-snapshot/>

INSTYTUT
NOWEJ EUROPY

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI –
CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH
KORPUSU SOLIDARNOŚCI – RZĄDOWEGO PROGRAMU WSPIERANIA I ROZWOJU
WOLONTARIATU SYSTEMATYCZNEGO NA LATA 2018–2030